

Skriftligt spörsmål SS 101/2026 rd

Johan Kvarnström sd

Skriftligt spörsmål om tjänster för personer med neuropsykiatrisk funktionsvariation

Till riksdagens talman

Personer med neuropsykiatrisk funktionsvariation och deras familjer utgör en betydande del av befolkningen. I dagens läge är tjänsterna som dessa personer behöver ofta svårtillgängliga, ojämlika och utspridda. Enligt Institutet för hälsa och välfärds utredning från år 2023 saknas ofta tydliga servicekedjor. I Nyland finns dessutom fortfarande utmaningar med integrationen mellan primärvård och specialistvård som kan påverka nepsy-personer.

Den nya versionen av lagen om funktionshinderservice förefaller inte ha åtgärdat problemen som föreligger. Det beror delvis på att den blev en sparlag. Frågan är ändå vad som är ekonomiskt vettigt över tid. Nepsy-nätverket lyfter i ett ställningstagande fram att stöd i ett tidigt skede blir billigare i längden. Där lyfts även fram att bristen på service i ett tidigt skede ofta leder till att nepsy-personers välbefinnande försvagas. Det nämns även att självmordsrisken är tiofaldig för personer med autismspektrumtillstånd.

I regeringen Orpos regeringsprogram finns en viktig skrivning som lyder så här: ”Regeringen fäster särskild vikt vid tjänsterna för barn med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och stöd till deras familjer samt snabb diagnostisering och tillgång till stöd.” Frågan är hur denna skrivning har förverkligats under perioden och i hur stor grad nedskärningar riktade mot social- och hälsovården står i kontrast till denna skrivning. Ett förverkligande kräver både konkreta åtgärder och tillräckliga resurser.

Regeringsprogrammet lyfter även fram den tidsbundna satsningen för år 2024 ”där man satsar på rehabilitering och rehabiliteringstjänster avseende neuropsykologiska störningar hos barn och unga genom Folkpensionsanstaltens rehabilitering enligt prövning”.

Regeringen Orpo meddelade i enlighet med detta i november 2023 att den ”stärker den psykiatriska och neuropsykiatriska rehabiliteringen för barn med 25 miljoner euro”. Regeringen fattade också beslut om att skjuta upp ikraftträdandet av den förnyade lagen om funktionshinderservice. I regeringsprogrammet står att den tidsbundna satsningen gäller fram till att den nya lagen träder i kraft.

Om den lagen hade fått träda i kraft i enlighet med det enhälliga beslut som fattades innan riksdagsvalet 2023 så hade personer med neuropsykiatrisk funktionsvariation högst antagligen

Skriftligt spörsmål SS 101/2026 rd

fått mer service än det annonserade anslaget på 25 miljoner euro. Med andra ord så tog regeringen bort en stor summa och lade temporärt till en liten, och framställde det som en hedervärd satsning.

På motsvarande sätt har regeringen gjort i frågan om vårdgaranti. Även här har regeringen gjort en stor nedskärning – försämringen av vårdgarantin på cirka 120 miljoner euro – och sedan lappat på med en i sig viktig satsning i form av terapigarantin för unga för en mindre summa. Då vi samtidigt väger in nedskärningar i tredje sektorns verksamhet är nettoeffekten för nepsy-barn sannolikt negativ.

Det är oklart hur regeringen förverkligar skrivningen om snabbare diagnostisering och tillgång till stöd då välfärdsområdena tvingats tampas med nugga resurser. Utredningar och diagnostisering är viktiga, men i nuvarande system är det också just denna verksamhet som slukar mycket resurser medan tillgången till den service och den terapi som de berörda borde få utifrån utredningarnas resultat är undermålig. Detta systemfel är inte regeringen Orpos fel utan ett långvarigt drag i vårt system.

Ett annat problem som många i behov av terapi drabbas av är att en psykiaters utlåtande om rekommendation inte räcker för tillgång till rehabilitering och annan terapi i och med att beviljandet är upp till FPA som ser mer till det juridiska än det medicinska. Lagstiftningen borde utvecklas så att den medicinska bedömningen från offentliga vården alltid borde vara avgörande, i enlighet med andan i Finlands grundlag.

Personer med neuropsykiatrisk funktionsvariation drabbas även av nedskärningar i statsbidrag till social- och hälsovårdsorganisationer. Tredje sektorn ordnar många av stödinsatserna för neuropsykiatriska personer och den offentliga vården kan inte alltid ersätta organisationernas insatser. Regeringen söker sätt att spara ytterligare 100 miljoner från socialvården och fler nedskärningar kan vara att vänta i vårens budgetmangling. Denna linje är i strid med skrivningen om att fästa ”särskild vikt vid tjänsterna för barn med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och stöd till deras familjer samt snabb diagnostisering och tillgång till stöd”.

Med hänvisning till 27 § i riksdagens arbetsordning ställer jag följande spörsmål till den minister som saken gäller:

Hur tänker regeringen förverkliga skrivningen i regeringsprogrammet om att fästa ”särskild vikt vid tjänsterna för barn med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och stöd till deras familjer”,

är regeringen redo att i vårens budgetmangling fatta beslut som förbättrar situationen för personer med neuropsykiatrisk funktionsvariation,

är regeringen redo att inleda beredning av ett nationellt nepsy-program,

är regeringen redo att omvärdera förnyelsen av lagen om funktionshindersservice om den i nuvarande form visar sig vara otillräcklig, och

ämnar regeringen genom annan lagstiftning förbättra dessa människors ställning?

Skriftligt spörsmål SS 101/2026 rd

Helsingfors 23.3.2026

Johan Kvarnström sd